

# Zápis o obhajobě disertační práce

Akademický rok: 2020/2021

**Jméno a příjmení studenta:** Mgr. Bořivoj Marek  
**Identifikační číslo studenta:** 46729215

**Typ studijního programu:** doktorský  
**Studijní program:** Filologie  
**Studijní obor:** Klasická filologie  
**Identifikační čísla studia:** 407074

**Název práce:** Literární text ve výuce latiny  
**Pracoviště práce:** Ústav řeckých a latinských studií (21-URLS)  
**Jazyk práce:** čeština  
**Jazyk obhajoby:** čeština  
**Školitel:** doc. PhDr. Eva Kuťáková, CSc.  
**Oponent(i):** prof. doc. PhDr. Bohumila Mouchová, CSc.  
PhDr. Karla Vymětalová, Ph.D.

**Datum obhajoby:** 28.06.2021      **Místo obhajoby:** Praha  
**Hlasování komise:** prospěl/a: 5      neprospěl/a: 0

**Průběh obhajoby:** Přítomní:  
doc. Mgr. Lucie Pultrová, Ph.D.  
doc. PhDr. Eva Kuťáková, CSc.  
prof. doc. PhDr. Bohumila Mouchová, CSc.  
doc. PhDr. Dagmar Muchnová, CSc.  
PhDr. Karla Vymětalová, Ph.D.  
Mgr. Michal Ctibor, Ph.D.  
Eva Zezulková

11:00 Doc. Pultrová zahajuje obhajobu a předává slovo doc. Kuťákové, aby představila doktoranda komisi.

11:02 Doc. Kuťáková uvádí, že kolega Marek studoval od akademického roku 2013/14; po celou dobu svého studia projevoval zájem o výuku latinské literatury, což je dle jejích slov oblast krajně zanedbaná, až ohrožená. Mgr. Marek vyučuje latinu na gymnáziu a nověji také na univerzitě; doc. Kuťáková vyzdvihuje bohatou publikační a přednáškovou činnost doktoranda. Poté se doc. Kuťáková vyjadřuje k samotné disertační práci: vyzdvihuje bohatou bibliografii a oceňuje přiměřený rozsah práce i styl jejího vyjadřování; práce je podle ní na poli latinské didaktiky průkopnická.

11:06 Doc. Pultrová předává slovo Mgr. Markovi, aby představil svou disertační práci. Mgr. Marek začíná tím, že současná výuka latiny na gymnáziích je dominantně zaměřena na jazykovou složku, latinská literatura je velmi ořezávána, a to prý i na hodinách českého jazyka a literatury. Ve své práci se pokusil vytvořit metodologický podklad pro výuku římské literatury na SŠ. V první kapitole práce předestřel, co jedinečného a obohacujícího může žákům přinést to, když se seznámí s římskou literaturou (dědictví antiky v dnešním světě, inherentní didaktičnost a exemplárnost antických textů); druhou kapitolu pojal historicky jako výzkum toho, jaké latinské texty se četly na gymnáziích od 19. století do současnosti (proces degradace: od celých textů k čítankám, poté i odklon od původních textů a příklon k textům umělým). Dále Mgr. Marek v práci

zdůrazňuje, že je potřeba číst původní texty, které musí být vybrány tak, aby byly pro žáky atraktivní; antickou literaturu je třeba vykládat v kontextu moderní literatury a je třeba klást důraz také na recepci římské literatury v pozdější evropské kultuře; ve čtvrté kapitole se zaměřuje na analýzu RVP a navrhuje, jaký by měl být obsah v RVP pro výuku latiny; poté se zabýval cíli výuky římské literatury. V hlavní části disertace (6. kapitola) Mgr. Marek vypracovává podrobný teoreticko-metodologický podklad pro výuku římské literatury v hodinách ČJL i v hodinách latiny (opíral se přitom o práce německých badatelů Löschmanna a Schröderové). Co by literární výuka měla obsahovat: 1. evokace a motivace studentů; 2. prvotní příprava ke čtení (jazyková, ale i literární a kulturně-historická propedeutika); 3. první informativní čtení a kontrola porozumění; 4. druhé čtení a hlubší proniknutí do textu; 5. překlad a interpretace (Mgr. Marek se vymezuje proti přístupům, které odmítají překládat (překlad dle něj kultivuje český projev žáků); 6. následné rozvíjející aktivity. V poslední části práce Mgr. Marek navrhl některé texty, které je možné použít při výuce.

11:24 Doc. Pultrová předává slovo oponentům, nejprve prof. Mouchové. Prof. Mouchová říká, že celý posudek je dostupný na internetu, proto z posudku přečte pouze vybrané pasáže. Za jádro práce považuje kapitoly 5–7. Vyzdvihuje, že Mgr. Marek své poznatky testoval v praxi při vlastní výuce.

Domnívá se, že práce je ale také dobře teoreticky podložena. Práce podle ní splňuje požadavky kladené na disertační práci a doporučuje ji k obhajobě s hodnocením „prospěl“. Z výtek uvádí, že historická kapitola je zbytečně rozsáhlá (zvláště když tyto informace byly již publikovány v časopise Auriga). Dále se ptá, jak náročné bylo pro žáky, když na nich Mgr. Marek testoval ukázky z Vergiliový Aeneidy. Ptá se také, jak koncepce Mgr. Marka počítá s domácí přípravou žáků.

11:30 Doc. Pultrová předává slovo dr. Vymětalové. Dr. Vymětalová také zkrátí prezentaci svého posudku oproti písemné verzi. Práce je podle ní užitečná už jako podklad pro širší debatu; chválí stylistickou úroveň práce i způsob argumentace; domnívá se však, že některé citace měly být uvedeny v poznámkách in extenso, nikoli pouze odkazem. V historické části postrádá zmínku o latinské četbě na německých gymnáziích v českých zemích. Pozn. 76 nekoresponduje příliš s textem, u nějž je uvedena. Jako další pramen, který mohl být využit, zmiňuje almanachy gymnázií. Dr. Vymětalová se ptá: 1. zkoumal autor, zda se na konci 19. století lišily názory mezi českými a německými vyučujícími latiny; 2. co dalšího zjistil z dotazníku rozeslaného vyučujícím latiny na gymnáziích; 3. které z předkládaných návrhů práce sám vyzkoušel ve své praxi; 4. jaké konkrétní kroky by navrhoval v souvislosti se zjištěními uvedenými v práci. Práce podle dr. Vymětalové splňuje požadavky kladené na disertační práci a doporučuje ji k obhajobě s hodnocením „prospěl“.

11:40 Mgr. Marek začíná odpovídat na připomínky a dotazy oponentů. Začíná tím, jak zkoušel se svými studenty číst Aeneidu: žáci měli na základě vybraných ukázek (v češtině i v latině) srovnávat vlastnosti Turna a Aenea, což se studentům dařilo. Poté odpovídá na drobné výtky z posudků. Uvádí, které metody sám skutečně zkoušel (rozvíčka, rozvíjení sentencí do narativních formy aj.) a že většina vyzkoušených metod byla ozkoušena poměrně úspěšně. Uvádí, že studenty zaujalo např. představování si některých Ciceronových dopisů jakožto zprávy SMS (srovnání komunikačních funkcí); úspěšné bylo také srovnání řecké a římské tragédie Médea (v překladu).

11:50 Mgr. Marek se vyjadřuje k otázce domácí přípravy: dnes je

podle něj trend studenty nezatěžovat domácí přípravou; navíc hrozí, že studenti neudělají úkol náležitě a učitel následně nebude moci navázat. Domácí přípravy tedy musí být podle Mgr. Marka spíše drobné, s výjimkou domácí četby v překladu (problém jsou však stávající české překlady); zajímavější jsou podle něj však dlouhodobé domácí projekty.

11:54 Mgr. Marek uznává také, že historická kapitola je příliš rozsáhlá (vinou některých zbytečných detailů), na druhou stranu však také uvádí, že není zcela vyčerpávající: chybí v ní totiž názory profesorů z německých gymnázií a sonda do gymnaziálních almanachů, z nichž by se daly vytěžit také názory studentů na četbu (nejen pedagogů).

11:59 Mgr. Marek odpovídá na dotazy dr. Vymětalové ohledně dotazníku rozeslaného v r. 2017 na česká gymnázia o stavu výuky latiny. Zmiňuje poměrně nízkou návratnost dotazníků i fakt, že na mnoha školách latinu učí nelatináři (např. dějepisáři). Dotazník zkoumal mj. časovou dotaci výuky, používané učební materiály, zda mají na gymnáziu maturanty z latiny apod. Uvádí, že informace z dotazníku byly publikovány dr. Martinou Vaníkovou v časopise Auriga.

12:03 Mgr. Marek vyjadřuje k potřebě nových didaktických materiálů pro učitele, kteří dnes i na VŠ dostanou menší penzum četby a informací než jakým disponovali latináři za první republiky. Po zpřesnění otázky dr. Vymětalovou Mgr. Marek uvádí, že v současnosti je k dispozici i bakalářský program učitelství latiny pro SŠ, kde je student seznámen se všemi úskalími svého budoucího povolání. Za celkem dobrý současný materiál považuje Ørbergovu učebnici *Lingua Latina per se illustrata* a všechny její doprovodné materiály; uvádí, že dnes také existuje celá řada stránek a podkladů na internetu (od slovníků až po Youtube kanály). Nakonec se ještě vyjadřuje k potřebě adaptovat úkoly na současné podmínky výuky latiny, zejména na malý časový rozsah: uznává, že do budoucna je třeba tvořit materiály hlavně pro začátečníky (byť práce s texty je typická až pro pokročilejší studenty).

12:12 Doc. Pultrová zahajuje otevřenou rozpravu.

· Dr. Vymětalová se doptává na to, jak publikovat nejen teoretické práce, ale i dílčí konkrétní materiály a šířit poznatky mezi učitele. Mgr. Marek uvádí, že je to složité, snad přednáškovou činností; dr. Vymětalová uvádí, že by nebylo špatné věnovat didaktice latinu např. Letní školu KKS.

· Doc. Pultrová se ptá na kompatibilitu ørbergovské metody živé latiny s výukou literatury a vyjadřuje své jisté pochybnosti o této kompatibilitě. Mgr. Marek odpovídá, že s Ørbergem lze pracovat i volněji; domnívá se, že jeho učebnice – byť začíná umělými texty – dobře připravuje studenty na budoucí četbu originálů, seznamuje žáky s reáliemi a vytváří iluzi celistvého antického světa, do kterého se studenti noří. Mgr. Marek však uznává, že některé návrhy v jeho disertaci však do jisté míry s Ørbergovou metodou kompatibilní nejsou.

· Doc. Kuťáková (12:20) zmiňuje, že českým studentům se latina pochopitelně učí hůře než třeba studentům italským; Ørberg proto není vhodný pro české studenty, ale částečně blokuje vznik nové učebnice. Domnívá se, že institucionálně je latinská didaktika dobře zabezpečena (organizace ALFA, prostor by mohly poskytnout i Letní školy KKS apod.).

· Dr. Vymětalová zmiňuje, že Ørberg vyžaduje vyšší časovou dotaci.

Ptá se na cíle výuky latiny na gymnáziu při dvouletém kurzu. Mgr. Marek vyzdvihuje na Ørbergovi zejména příběh, který dokáže studenty zaujmout; uvádí, že je důležité, aby si studenti udělali celkovou představu o latině, ale není nutné, aby uměli i poslední drobnost z morfologie. Dr. Vymětalová oponuje, že je potřebné mít určitý práh gramatiky, který se nepodkročuje: přes latinskou gramatiku se totiž studenti učí i gramatiku češtiny. Doc. Pultrová se zmiňuje o přímé metodě Dirka Panhuisse (extrémně okomentované originální texty), kterou sama zkoušela na romanistech. Prof. Mouchová zmiňuje, že by bylo potřeba do ČR „zavléci“ ještě nějakou jinou učebnici. Mgr. Marek zmiňuje, že se s týmem kolegů pokoušeli přeložit jednu polskou učebnici, což bohužel nedopadlo.

Zapisovatelé: Mgr. Michal Ctibor, Ph.D., Eva Zezulková

**Klasifikace obhajoby:**

prospěl/a (P)

**Předseda komise:**

doc. Mgr. Lucie Pultrová, Ph.D. ....

**Členové komise:**

doc. PhDr. Eva Kuřáková, CSc. ....

prof. doc. PhDr. Bohumila Mouchová, CSc. ....

doc. PhDr. Dagmar Muchnová, CSc. ....

PhDr. Karla Vymětalová, Ph.D. ....